

**memo aan de
gemeenteraad**

aan de gemeenteraad
dossiernummer
onderwerp Libertum

van het college van burgemeester en wethouders
datum 7 februari 2023

memo**Inleiding**

Eind december 2022 bereikte het college van B&W diverse zorgelijke signalen over Libertum. Deze signalen waren dusdanig van aard dat de wethouders inclusie en cultuur in het kerstreces spoedoverleg hebben gehad. Begin januari is overleg geweest met het bestuur van Stichting Libertum en eind januari heeft een vervolgoverleg plaatsgevonden. In deze memo wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de huidige situatie en de stappen die het college heeft ondernomen.

Situatie Libertum

Bij zowel het bestuur van Libertum als het college zijn ernstige twijfels ontstaan over de toekomstbestendigheid van Libertum, zowel in organisatorische als in financiële zin. Financieel, omdat Libertum er tot dusver, ondanks aandringen vanuit de gemeente, niet in is geslaagd om aanvullende inkomsten en cofinanciering te werven om de inkomsten en uitgaven uit de door haar gepresenteerde business case in evenwicht te krijgen. Libertum is niet in staat gebleken om de huur en servicelasten van haar onderkomen in de Chocoladefabriek te voldoen. Momenteel heeft Libertum een huurachterstand bij de verhuurder van het pand, de Bibliotheek. Organisatorisch, omdat de directeur van de stichting zijn functie in overleg met het bestuur heeft neergelegd en de raad van advies is ontbonden.

Inkomsten Libertum

In de oorspronkelijke businesscase, inclusief een destijds door de stichting zelf opgestelde raming van benodigde middelen, was sprake van 3 financieringsstromen:

- Een jaarlijkse (opgehoogde) subsidie van de gemeente Gouda van €50.000,-
- Inkomsten generende activiteiten, waaronder een vaste expositie (The Freedom Experience)
- Inkomsten van derden, waaronder andere gemeenten.

In de praktijk is de stichting (vrijwel) volledig afhankelijk gebleven van de jaarlijkse subsidie van de Gemeente Gouda. Libertum heeft tot op heden geen andere partners aan zich weten te verbinden die bijdragen in de (exploitatie)kosten. Voor de vaste, nog in ontwikkeling zijnde, 'Freedom Experience' op de tweede etage van de Chocoladefabriek in Gouda, die speciaal voor Libertum voor dit doel is verbouwd, zijn wel succesvol aanzienlijke middelen van landelijke fondsen aangetrokken. Een mecenas heeft een bijdrage geleverd aan de verbouwing van de Chocoladefabriek. Nu de realisatie van de verbouwing in de Chocoladefabriek afgerond is door de gemeente, ontstaat een exploitatieprobleem voor Libertum doordat in lijn met de huurovereenkomst thans huur moet worden betaald uit haar begroting.

Plan van aanpak

Het college heeft sinds de start van Libertum op verschillende momenten aangedrongen om inzichtelijk te maken op welke wijze de stichting, in lijn met haar business case inkomsten dacht te kunnen genereren, aanvullend op de subsidie vanuit de Gemeente Gouda. In het vierde kwartaal van 2022 is, vanwege een uitblijvend plan van aanpak, besloten de jaarlijkse subsidie voor 2023 in twee delen uit te betalen, waarbij een plan van aanpak van Libertum als voorwaardelijk werd gezien voor het uitbetalen van de tweede termijn. Libertum is hier niet in geslaagd, waardoor ook de huur voor de Chocoladefabriek niet meer kan worden voldaan. Tevens is druk ontstaan op de werkorganisatie.

Zowel het bestuur van de stichting als het college onderkennen dat er daarmee sprake is van acute nood en urgentie om tot een oplossing te komen.

Scenario's Libertum

Naar aanleiding van het eerdere gesprek heeft het bestuur van de stichting een aantal scenario's voor Libertum geschetst en per brief gedeeld met het college, variërend van het opheffen van Libertum, het doorgaan van Libertum in een afgeslankte vorm zonder Experience op een andere locatie tot het continueren van Libertum, inclusief het voortzetten van de Freedom Experience. Deze scenario's zijn nog niet verder uitgewerkt of onderzocht.

Standpunt college

Het college hecht belang en waarde aan een toekomstbestendig Libertum. De stichting levert een belangrijke maatschappelijke bijdrage. Het gedachtegoed waar Libertum voor staat willen we dan ook koesteren. Naast de te realiseren expositie worden vanuit Libertum ook tal van andere activiteiten ontplooid voor de Goudse gemeenschap: het ontmoetingscafé voor inburgering van nieuwe Nederlanders, activiteiten in het kader van de Herdenkingskalender (4/5 mei, Holocaustherdenking, Ketikoti) en anderszins, zoals stadsgesprekken in het kader van diversiteit & inclusie, het vergroten van sociale samenhang en het tegengaan van discriminatie, racisme en andere vormen van uitsluiting. Er zijn ook mooie culturele projecten geïnitieerd, waarin vluchtelingen participeerden. Bovendien is altijd voorzien dat Libertum een belangrijke bijdrage zou gaan leveren aan burgerschapsvorming, bijvoorbeeld door middel van educatieve activiteiten. Verder heeft Libertum een belangrijke functie binnen de Chocoladefabriek; het pand is er zelfs speciaal op aangepast en door de gemeente zijn hoge investeringen gedaan in het hiertoe verbouwen van het pand. Het heeft om al deze redenen zeker niet de voorkeur van het college om Libertum op te heffen. Daarmee zouden niet alleen het gedachtegoed en de waardevolle activiteiten voor de Goudse samenleving, maar ook veel publiek geïnvesteerd geld (en de bijdrage van de mecenas, cultuurfondsen) verloren gaan. Een nieuwe, in het concept passende, huurder voor de voorziene m2's in het gebouw is ook niet zomaar gevonden bovendien. Voor de Chocoladefabriek, met de bibliotheek als hoofdhuurder, is de huuropbrengst een essentieel onderdeel in de exploitatiebegroting. Hier is een ongewenst exploitatietekort ontstaan inmiddels. Het college zoekt hier een oplossing voor.

Samenvattend constateert het college dat de ontstane situatie complex is en dat dit ook om extra financiële middelen van de gemeente zal vragen. Om Libertum toekomstbestendig te maken is een reële businesscase noodzakelijk met een adequate governancestructuur.

Vervolgproces: kwartiermaker

Gelet op het bovenstaande en het belang van het gedachtegoed waar Libertum voor staat voor de Goudse samenleving, wil het college graag verkennen op welke manier en onder welke (rand)voorwaarden Libertum toekomstbestendig kan worden gemaakt. In overleg met het bestuur van de stichting is er vanaf 1 februari daarom een kwartiermaker aangesteld onder regie van de gemeente. Gedurende deze verkenning zal het bestuur van Libertum aanblijven, zodat de nog resterende activiteiten van Libertum kunnen blijven doorgaan. Ook is besproken dat er naar wordt gestreefd om de Freedom Experience, mits hiervoor geen additionele middelen voor nodig zijn, kan worden afgebouwd, onder de verantwoordelijkheid van de stichting. Dit ook omdat het niet door laten gaan van de tentoonstelling meer kosten met zich meebrengt aangezien de fondsbijdragen in dat geval waarschijnlijk worden teruggevorderd. Het ontwikkelproces, met betrokkenheid van diverse externe partijen, is bovendien reeds vergesloopt. Met de experience krijgt Libertum na een langjarige transitie sinds de verkoop van haar oude onderkomen, bovendien weer een fysiek herkenningspunt in de stad. Dit is noodzakelijk voor de verbinding met medewerkers/vrijwilligers, bezoekers en het committeren van relevante partners.

De kwartiermaker heeft tot opdracht om onder regie van de gemeente de huidige situatie nader in beeld te brengen (van de aanwezige collectie tot en met de governance, opdracht, financiën, bedrijfsvoering, verplichtingen) én te onderzoeken hoe Libertum kan worden doorontwikkeld naar een toekomstbestendige organisatie, met een robuuste business case. Het uitgangspunt voor het college is daarbij dat Libertum gevestigd blijft in de Chocoladefabriek, en een herkenbare identiteit geniet.

Tot slot

Het college zal de gemeenteraad de komende periode nadrukkelijk op de hoogte houden van de voortgang van de verkenning en eventuele nieuwe ontwikkelingen. Zodra de verkenning gereed is, zal

deze worden voorgelegd aan de gemeenteraad om tot besluitvorming te komen over de toekomst van Libertum. Het college beoogt deze verkenning in het tweede kwartaal af te ronden en aan de raad te doen toekomen.